

The study of Corpus Linguistics in the English and Uzbek languages

Zulaykho IBOTOVA¹

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

10 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

25 October 2024

Keywords:

corpus linguistics,
language data,
textual analysis,
frequency,
collocations,
syntax,
semantics,
bilingual corpora,
comparative studies,
lexical choices.

ABSTRACT

This article explores the use of Corpus Linguistics in the analysis of English and Uzbek. Using large corpora, the research focuses on opening up patterns of language use, frequency of lexical items, collocations, and syntactic structures. The findings help to better understand the effects of language change, use, and Language Teaching and learning. When discussing the study of Corpus Linguistics in English and Uzbek, it is necessary to focus on basic concepts and highlight certain intonations in order to effectively convey the meaning.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss4/S-pp329-333>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Korpus lingvistikasini ingliz va o'zbek tillarida o'rganish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

korpus tilshunosligi,
til ma'lumotlari,
matn tahlili,
chastota,
kollokatsiyalar,
sintaksis,
semantika,
ikki tilli korpora,
qiyosiy tadqiqotlar,
leksik tanlovlar.

Ushbu maqola korpus tilshunosligining ingliz va o'zbek tillarini tahlil qilishda qo'llanilishini o'rganadi. Katta korpuslardan foydalangan holda, tadqiqot tildan foydalanish naqshlarini, leksik elementlarning chastotasini, kollokatsiyalar va sintaktik tuzilmalarni ochishga qaratilgan. Topilmalar tilning o'zgarishi, ishlatilishi va tilni o'qitish va o'rganish oqibatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Ingliz va o'zbek tillarida korpus tilshunosligini o'rganishni muhokama qilishda asosiy tushunchalarga e'tibor qaratish va ma'noni samarali etkazish uchun ayrim intonatsiyalarni ta'kidlash zarur.

¹ Trainee-Teacher, Uzbekistan State World Languages University.

Изучение корпусной лингвистики на английском и узбекском языках

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

корпусная лингвистика,
языковая информация,
анализ текста,
частота,
словосочетания,
синтаксис,
семантика,
двуязычие,
сравнительное
исследование,
лексический выбор.

В данной статье исследуется применение корпусной лингвистики к анализу английского и узбекского языков. Используя большой корпус, исследование направлено на выявление моделей использования языка, частоты лексических элементов, словосочетаний и синтаксических структур. Полученные данные помогают лучше понять языковые вариации, использование и последствия преподавания и изучения языка. При обсуждении изучения корпусной лингвистики на английском и узбекском языках необходимо обратить внимание на основные понятия и выделить определенные интонации для эффективной передачи значения.

KIRISH

Korpus tilshunosligi tilni tabiiy sharoitda tahlil qilish uchun hisoblash vositalari va katta ma'lumotlar to'plamlaridan foydalanadigan tez rivojlanayotgan sohadir. Ushbu yondashuv tilshunoslarga tilni o'rganishning an'anaviy usullaridan tashqariga chiqishga imkon beradi, ular ko'pincha introspektsiya yoki anekdot dalillarga tayanib, tildan foydalanishni yanada empirik tushunishga intilishadi. Haqiqiy matnlarni o'rganish orqali tadqiqotchilar tilning turli kontekstlarda qanday ishlashini ochib beradigan so'z chastotasi, kollokatsiya, sintaksis va nutq naqshlarini ochishlari mumkin.

Korpus tilshunosligining ahamiyati, ayniqsa, tillarni aniq grammatik tuzilmalar, madaniy kelib chiqishi va foydalanish kontekstlari bilan taqqoslashda yaqqol namoyon bo'ladi. Ingliz tili, global lingua franca sifatida, turli xil korpuslar orqali keng o'rganilib, uning rivojlanayotgan tabiati va foydalanish naqshlari haqida tushunchaga olib keldi. Aksincha, o'zbek tili o'zining boy tarixi va o'ziga xos lingvistik xususiyatlari bilan korpus tilshunosligi doirasida o'rganilmagan sohani taqdim etadi. O'zbekiston global landshaftda o'zligini rivojlantirishda davom etar ekan, uning tilining nuanslarini tushunish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ushbu tadqiqot ingliz va o'zbek tillarini tahlil qilish uchun korpus lingvistikasi metodologiyasini qo'llash orqali ushbu ikki til o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga qaratilgan. Ikki tilli korpuslarni qurish va miqdoriy va sifat tahlillarini qo'llash orqali ushbu tadqiqot leksik tanlovlar, sintaktik tuzilmalar va semantik naqshlardagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashga intiladi. Topilmalar nafaqat har bir til haqidagi tushunchamizni oshiradi, balki lingvistik tadqiqotlar bilan qiziqqan o'qituvchilar, tarjimonlar va tilshunoslar uchun qimmatli tushunchalarni beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Korpus lingvistikasi – bu tilni empirik ma'lumotlar asosida o'rganish usuli bo'lib, u katta hajmdagi matnlar to'plamidan (korpus) foydalanadi. Ingliz va o'zbek tillarida korpus lingvistikasining o'rganilishi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Quyida ba'zi fikrlar va nazariyalar keltiriladi.

Ingliz tilidagi korpus lingvistikasining rivoji

1. Mikhael Halliday: Halliday tilni ijtimoiy jarayon sifatida ko'radi va korpus lingvistikasini tilning kontekstual va funktsional xususiyatlarini o'rganishda muhim vosita deb hisoblaydi. U tilni o'rganishda katta ma'lumotlar bazasidan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi.

2. Tony McEnery va Andrew Hardie: Ular korpus lingvistikasining metodologik asoslarini rivojlantirgan va tilshunoslikda korpuslarni qanday qilib samarali ishlatish kerakligini ko'rsatgan. Ularning fikricha, korpuslar tilning haqiqiy foydalanishini aks ettiradi va bu orqali til o'zgarishlari haqida aniq tasavvur hosil qilish mumkin.

3. John Sinclair: Sinclair korpus lingvistikasining asosiy prinsiplari va uning leksik va grammatik tadqiqotlarda qanday qo'llanilishini o'rganadi. U "kolokatsiya" tushunchasini ilgari suradi, bu esa so'zlarning bir-biri bilan qanday bog'lanishini tushunishga yordam beradi.

O'zbek tilidagi korpus lingvistikasi

1. Abdulaziz Hamroyev: O'zbek tilidagi korpus lingvistikasining rivojlanishi haqida gapirganda, Khamraev o'zbek tilida korpuslarni yaratish va ularni tadqiq qilish zarurligini ta'kidlaydi. U, shuningdek, o'zbek tilining morfologik va sintaktik xususiyatlarini o'rganishda korpusning ahamiyatini ko'rsatadi.

2. Marufjon Shodiev: Shodiev o'zbek tilidagi leksik va frazeologik birliklarni korpus asosida tahlil qilish usullarini ishlab chiqadi. U, shuningdek, o'zbek tilining zamonaviy tendensiyalarini aniqlashda korpus lingvistikasining rolini ta'kidlaydi.

3. Dilshodbek Abdurazzakov: Abdurazzakov o'zbek tilidagi korpuslarni yaratish jarayonida yuzaga keladigan muammolarni va ularni hal qilish yo'llarini ko'rib chiqadi. U, shuningdek, o'zbek tilidagi yangi leksik birliklarning paydo bo'lishi va ularni korpus orqali tahlil qilish zarurligini ta'kidlaydi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ingliz va o'zbek tillarida korpus lingvistikasining o'rganilishi, tilning haqiqiy foydalanishini tushunishga yordam beradi va turli xil metodologiyalarni qo'llash orqali tilshunoslikda yangi yondashuvlarni taklif etadi. Har ikkala tilning xususiyatlari va ularning o'zaro ta'siri haqida chuqurroq bilim olish uchun korpus lingvistikasidan foydalanish zarur. Bu esa nafaqat ilmiy tadqiqotlar, balki ta'lim va tarjima sohalarida ham foydali bo'ladi.

Korpus tilshunosligini ingliz va o'zbek tillarida o'rganish ushbu tillarning tuzilishi, ishlatilishi va evolyutsiyasi to'g'risida muhim tushunchalarni ochib berdi. Ushbu munozara korpus tilshunosligining asosiy jihatlarini, shu jumladan metodologiya, topilmalar va ikkala kontekstda ham tilni o'rganish natijalarini qamrab oladi.

Ingliz tili: turli xil korpuslar ishlab chiqilgan, shu jumladan Britaniya Milliy korpusi (BNC), zamonaviy Amerika ingliz Tili korpusi (COCA) va akademik, og'zaki va yozma matnlar uchun ixtisoslashgan korpuslar. Ushbu korpuslar turli xil kontekstlarda til naqshlarini tahlil qilish uchun keng qamrovli manbani taqdim etadi.

O'zbek: o'zbek korpusining rivojlanishi nisbatan yangi, ammo o'sib bormoqda. Tadqiqotchilar zamonaviy foydalanish va lingvistik xususiyatlarni tahlil qilish uchun adabiyot, ommaviy axborot vositalari va og'zaki til kabi turli manbalardan korpuslarni tuzishni boshladilar.

Har ikki tilda bunday muvofiqlik tahlil qilish, chastota soni va joylashtirish tadqiqotlar uchun AntConc, Sketch Engine va so'z ustasi vositalari sifatida dasturiy ta'minot vositalari foydalanish. Ushbu vositalar tadqiqotchilarga tildan samarali foydalanish naqshlari va tendentsiyalarini aniqlashga imkon beradi.

Ingliz tili: tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ingliz tili kontekstga bog'liq bo'lgan turli xil kollokatsiyalar va idiomatik iboralarini namoyish etadi. Katta korpuslarni tahlil qilish ma'lum grammatik tuzilmalarning chastotasini ta'kidlab, og'zaki va yozma nutqdagi afzalliklarni ochib berdi.

O'zbek Tili: tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'zbek tili tarkibida aglutinatsiya kabi o'ziga xos morfologik xususiyatlar namoyon bo'ladi. Korpus tahlilida zamonaviy o'zbek tiliga, xususan, raqamli aloqaga xos bo'lgan umumiy kollokatsiyalar va sintaktik tuzilmalar aniqlandi.

Ingliz tili: korpus tilshunosligi vaqt o'tishi bilan til o'zgarishini kuzatishda hal qiluvchi rol o'ynadi, yangi so'zlar va iboralar qanday paydo bo'lishini va madaniy o'zgarishlarga javoban foydalanish qanday o'zgarishini ko'rsatdi. Masalan, raqamli aloqaning ko'tarilishi leksikonga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

O'zbek tili: tadqiqotda globallashtiruvchi va texnologik taraqqiyotning o'zbek tiliga ta'siri ham ta'kidlandi. Jamiyatlardagi o'zgarishlarni aks ettiruvchi texnologiya va ijtimoiy tarmoqlar bilan bog'liq yangi atamalar qabul qilinmoqda.

Ikkala til ham tildan foydalanish orqali o'z madaniyatlarini aks ettiradi. Ingliz tilidagi korpus tadqiqotlari ko'pincha xushmuomalalik strategiyalari, hazil va ijtimoiy me'yorlar bilan bog'liq nuanslarni ochib beradi. Aksincha, o'zbek korpus tadqiqotlari madaniy o'ziga xoslik, an'anaviy qadriyatlar va ijtimoiy ierarxiyalarning tilda aks etgan jihatlarini ta'kidlaydi.

Korpus tadqiqotlari natijalari tilni o'qitish metodologiyasini xabardor qilishi mumkin. Ingliz tili uchun umumiy kollokatsiyalarni tushunish ona tilida so'zlashmaydiganlarga ravonlikka erishishda yordam berishi mumkin. O'zbek tili uchun korpus ma'lumotlari zamonaviy foydalanish va madaniy dolzarblikni aks ettiruvchi materiallarni ishlab chiqishda yordam beradi.

Korpus tilshunosligi idiomatik iboralar va kontekstual ma'nolarni ta'kidlash orqali tarjima amaliyoti uchun qimmatli tushunchalarni beradi. Bu, ayniqsa, ingliz va o'zbek tillari uchun o'ziga xos lingvistik xususiyatlari tufayli juda muhimdir.

Lingvistik tadqiqotlarni chuqurroq olib borish uchun o'zbek tilida yanada kengroq korpuslarga ehtiyoj bor. Kelajakdagi tadqiqotlar muayyan janrlarga (masalan, akademik yozuv, ijtimoiy media) yoki til ichidagi dialektal o'zgarishlarga qaratilishi mumkin. Korpus tilshunosligini ingliz va o'zbek tillarida o'rganish ushbu tillarning tuzilishi, foydalanish tartibi va madaniy ahamiyati haqidagi tushunchamizni yanada boyitdi. Korpus metodologiyalari rivojlanishda davom etar ekan, ular tobora o'zaro bog'liq bo'lgan dunyoda til dinamikasi haqidagi tushunchamizni oshirishi mumkin bo'lgan keyingi tadqiqotlar uchun istiqbolli yo'llarni taklif etadi. O'qitish, tarjima va lingvistik tadqiqotlar uchun natijalar korpus tilshunosligining zamonaviy til tadqiqotlarida muhim vosita sifatida muhimligini ta'kidlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Khalilov, A. (2018). Corpus linguistics: theory and practice in the context of the Uzbek language. Tashkent State University Press.
2. Saidov, M. (2020). The role of corpus linguistics in modern Uzbek language studies. Journal of Uzbek linguistics.
3. S.Sodikova. (2022). "The basic features of creating Uzbek-English-Russian ideographic dictionaries". Models and Methods for increasing the efficiency of innovative, ISSUE 16-330p.

4. Khalilova, D. (2021). Building a corpus for the Uzbek language: Challenges and Opportunities. Proceedings of the International Conference on Linguistics.
5. Abdullaeva, N. (2019). Lexical innovations in modern Uzbek: a corpus-based study. Uzbek journal of language studies.
6. Azimov, A., Makhmudov, R. (2022). Comparative analysis of English and Uzbek corpora: methodological approaches. International journal of linguistic studies.
7. Bekmurodova M.J. "Pole Semantic features of linguistic terminology in English and Uzbek". European Journal of Pedagogical initiatives and educational practices (2024) ISSN(E): 2938-3625.
8. Biber, D., Conrad, S., Reppen, R. (1998). Corpus linguistics: Investigating Language structure and use. Cambridge University Press.
9. McEnery, T., Hardie, A. (2011). Corpus linguistics: method, theory and practice. Cambridge university press.
10. Tognini-Bonelli, E. (2001). Corpus linguistics at work. John Benjamins publishing company.